

UN INSTRUMENT MUZICAL DIN PERIOADA FEUDALĂ TIMPURIE DESCOPERIT LA BISERICUȚA-GARVĂN

Săpăturile arheologice reușesc să scoată la suprafață și să ne facă cunoscut din ce în ce mai amănunțit nu numai latura vieții materiale, documentată prin unelte, instrumente, vase, locuințe etc., ci, uneori, aceleași săpături scot la iveală și resturi ale laturii spirituale.

Firește, această ultimă categorie de documente, mult mai firavă, apare mai rar, în primul rînd datorită faptului că ele sînt confecționate în marea lor majoritate din materiale ușor perisabile, care n-au putut să reziste colțului distrugător al vremii. De aceea, atunci cînd ele apar în săpături, trebuie studiate amănunțit și interpretate cu toată grija necesară.

În această din urmă categorie de documente putem aminti descoperirea unui instrument muzical, ce a apărut în campania de săpături de la Garvăn-Dinogetia în cursul anului 1960.

În stratul de cultură aparținînd ultimei etape din existența cetății și care se datează cronologic, în mare, între sec. X și XII, a fost aflat și instrumentul muzical ce formează obiectul expunerii noastre.

Instrumentul este confecționat din os, al cărui interior este gol. Este probabil ca drept materie brută pentru confecționarea lui să fi servit un os de pasăre răpitoare mare și, în acest caz, ne gîndim în primul rînd la vultur.

În starea actuală de conservare, instrumentul s-a păstrat pe o lungime de 0,115 m, unul din capete fiind sigur întreg.

Un ornament care constă din linii incizate, dispuse în rețea, ne atrage atenția în zona de capăt (fig. 1 a, b, c).

În plus, urmele de rotunjire din cauza folosirii, păstrate la capătul terminal al instrumentului, confirmă conservarea lui integrală pe această porțiune.

Nu același lucru putem spune despre capătul superior, care, după felul în care este păstrat, ne indică în mod cît se poate de clar că avem de-a face cu o ruptură din vechime. Că este așa, reiese din observarea în secțiune a osului și e confirmată de depunerea de pămînt feudal pe ruptură.

Problema ce ni se pune și se cere rezolvată este de a ști care a fost lungimea originală a instrumentului muzical de care ne ocupăm, dacă din porțiunea lui

de capăt mai lipsește mult și cît anume. Faptul acesta își are importanța sa și poate ajuta la stabilirea calităților muzicale ale instrumentului.

După părerea noastră, porțiunea păstrată dispune încă de suficiente elemente care să ne permită să abordăm acest aspect al problemei cu posibilitatea de a o rezolva în mod pozitiv.

În primul rînd cred că trebuie să precizăm dacă instrumentul nostru a avut

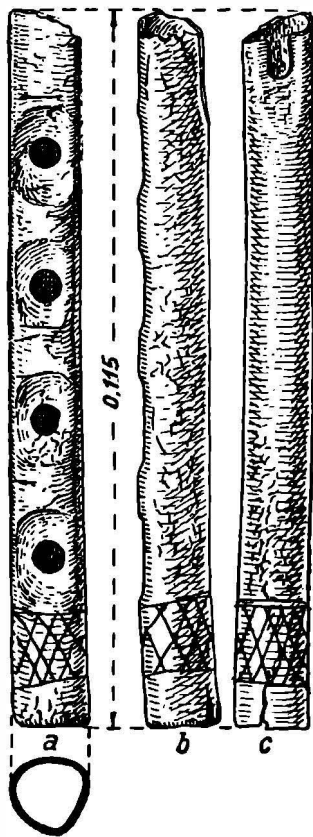

Fig. 1. — Instrument muzical de os din perioada feudală timpurie (desen).

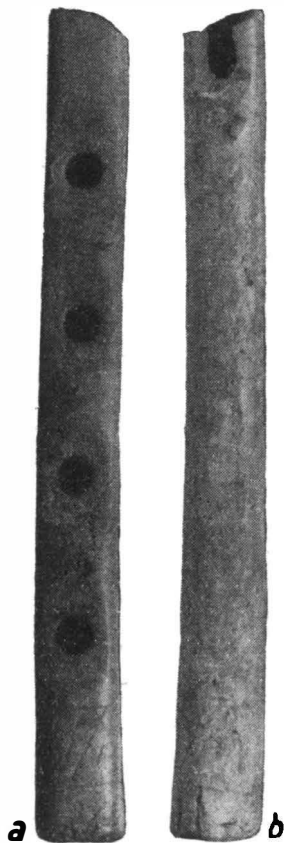

Fig. 2. — Instrument muzical de os din perioada feudală timpurie (fotografie).

inițial doar patru orificii pentru modulația sunetului sau a avut mai multe. În cazul cînd numărul lor ar fi fost mai mare, atunci ele trebuiau căutate în porțiunea dinspre capăt a instrumentului. Ținînd seamă de faptul că meșterul constructor a plasat aceste orificii la distanțe egale una de alta, dacă ele ar fi fost mai multe ar fi trebuit să se păstreze, deoarece porțiunea din instrument ce ni s-a conservat, cuprinsă între ultimul orificiu și capătul lui, este mai mare decît

distanța între două orificii. Distanța între orificii fiind, în general, de 16 mm, iar porțiunea păstrată de la ultimul orificiu pînă la capăt de 20 mm, rezultă că nici inițial numărul orificiilor nu a fost mai mare de patru.

Credem că în spiritul interpretării de mai sus putem aduce și un alt element. La capătul lui fărîmat din vechime, pe partea dorsală a instrumentului se observă în mod clar urmele unei prelucrări intenționate (fig. 1c) și caracteristice pentru instrumentele de suflat. Acest element esențial pentru asemenea categorie de obiecte ne indică în mod cit se poate de hotărît prezența capătului original la o distanță foarte mică.

Pe baza observațiilor de mai sus, facem presupunerea că foarte probabil instrumentul a fost folosit la aceste dimensiuni, ușor întregite cu o parte din capătul care lipsește.

Partea centrală a instrumentului a fost ușor aplatizată prin prelucrarea osului. Urmele lăsate de liniile incizate arată că această prelucrare s-a făcut după anumite reguli cunoscute și aplicate de către meșterul constructor. La aceeași concluzie ajungem examinînd și distanța care se află între două orificii succesive. Într-adevăr, măsurînd distanța între orificiul nr. 1 și partea superioară a orificiului nr. 2, constatăm că este vorba de exact 16 mm. Repetînd operația între orificiul nr. 2 și 3, constatăm exact aceeași distanță. Între orificiul nr. 3 și 4, distanța este ceva mai mare, cu circa $1/4$ mm. Orificiile au forma ușor ovală, cu axul dispus în lungimea instrumentului, și peste tot au același diametru, 5 mm.

Constructorul instrumentului s-a îngrijit ca în regiunea orificiului, atît mai sus, cît și mai jos de aceste orificii, să pregătească, prin prelucrarea în adîncime, lăcașuri care să sprijine și să fixeze manevrarea degetelor pe instrument.

Faptele descrise mai sus ne arată că avem în față un instrument de suflat, construit după anumite reguli cunoscute constructorului și pe care el le respectă cu rigurozitate.

Instrumente de acest fel au mai fost descoperite la Garvăn-Dinogetia, în campania de săpături din anul 1954. Starea fragmentară a instrumentului descoperit aici (are lungimea de 84 mm¹) nu ne îngăduie să facem observații mai ample. Totuși, datorită faptului că a fost găsit în același nivel de locuire (sec. X—XII) și mai mult, în aceeași latură de vest a așezării, ne arată că avem de-a face cu un instrument destul de larg răspîndit în așezarea feudală timpurie de pe « Bisericuța », Garvăn. Mai mult, ornamentul incizat pe porțiunea terminală a instrumentului descris mai sus îl întîlnim foarte des pe instrumentele de os și lemn de uz comun, descoperite în această așezare. Aceasta înseamnă că este vorba de un ornament popular, întrebuițat în mod obișnuit de locuitorii așezării.

Este foarte probabil ca și instrumentul muzical de care ne ocupăm să aibă puternice legături cu arta populară a acestor vremi, fiind el însuși un produs al ei.

BUCUR MITREA

¹ Șantierul arheologic Garvăn-Dinogetia, în SCIV, VI, 1955, p. 724 și fig. 14/1 de la p. 726.

МУЗЫКАЛЬНЫЙ ИНСТРУМЕНТ РАННЕФЕОДАЛЬНОГО ПЕРИОДА, НАЙДЕННЫЙ В БИСЕРИКУЦА-ГАРВЭН

РЕЗЮМЕ

Во время археологических раскопок 1960 г. в Гарвэн-Диногетии нашли костяную свистульку (рис. 1 и рис. 2). Предмет восходит к раннефеодальному периоду этого поселения (X—XII вв.).

Сохранившись почти полностью (отсутствует лишь небольшой кусок на конце), она является одним из редких музыкальных инструментов, относящихся к раннефеодальному периоду.

Форма ее и орнамент указывают на местное население, к которому, по мнению автора, нужно ее отнести.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Костяная свистулька раннефеодального периода (рисунок).

Рис. 2. — Костяная свистулька раннефеодального периода (фотография).

INSTRUMENT MUSICAL DE LA HAUTE ÉPOQUE FÉODALE DÉCOUVERT À BISERICUȚA-GARVĂN

RÉSUMÉ

On a découvert, lors des recherches archéologiques de Garvăn-Dinogetia en 1960, un instrument musical en os (fig. 1 et fig. 2). L'objet appartient au niveau féodal de la haute époque de cet établissement (X^e — XIIe siècles).

Comme il s'est conservé presque entièrement (il ne lui manque guère qu'une petite portion de l'extrémité), il constitue l'un des rares instruments musicaux connus de la haute époque féodale.

Forme et décoration indiquent la population locale avec laquelle l'auteur estime qu'un doit le mettre en rapport.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Instrument musical en os de la haute époque féodale (dessin).

Fig. 2. — Instrument musical en os de la haute époque féodale (photographie).